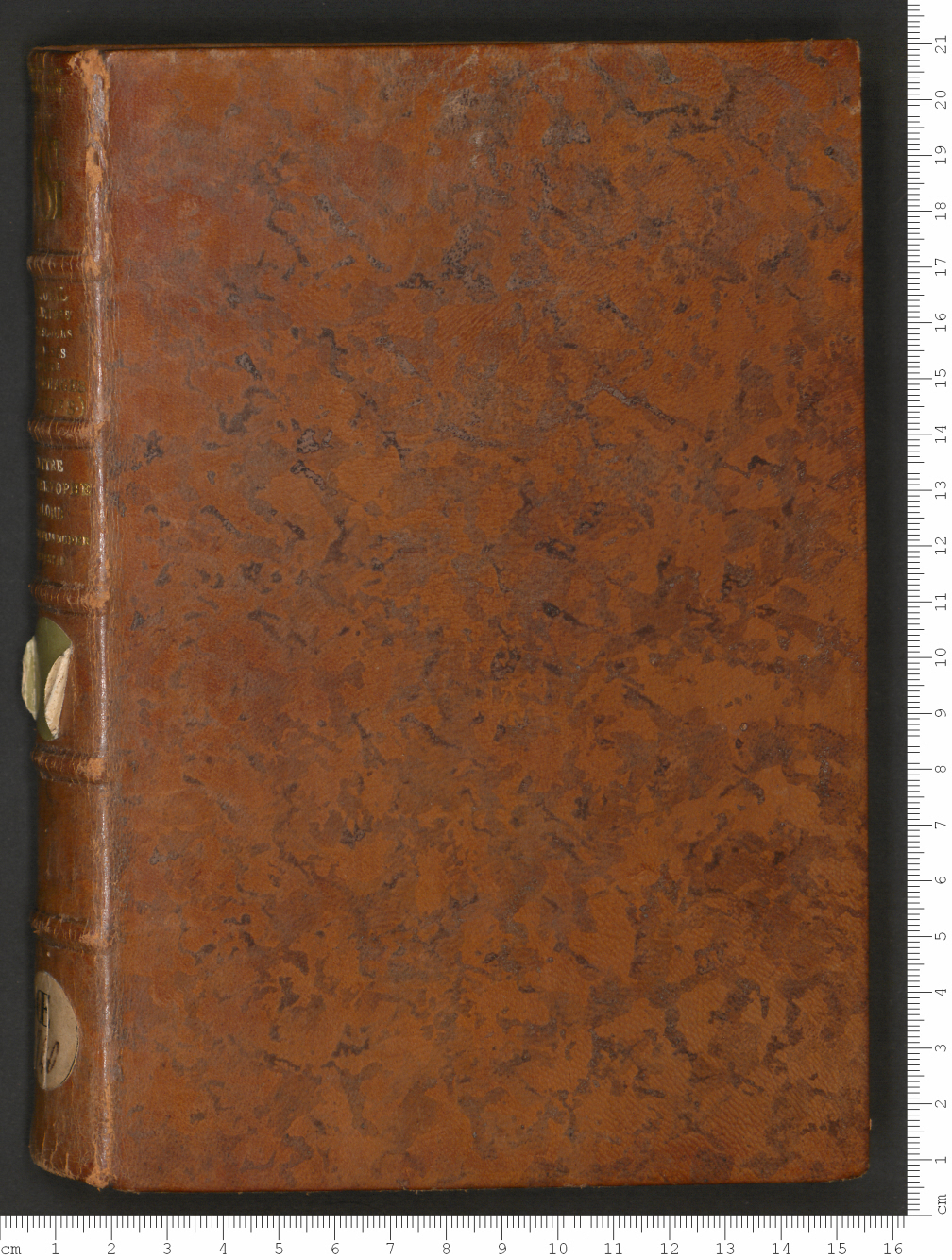
RECUEIL
DE LETTRES
ET DISCOURS
ADRESSÉS
A DIVERS
PERSONNAGES
(XV-XVI.E S.)

LETTRE
DE CHRISTOPHE
COLOMB
DE INSULIS NUPER
INVENTIS

La pièce 3 de ce recueil est la seconde édition de la traduction latine de la Lettre de Colomb relatant la découverte du Nouveau Monde.

Elle a été imprimée par Stephanus Planck, à Rome en 1493, lequel a également imprimé la 1re édit. — mais en omettant au titre le nom de la reine Isabelle.

Dans celle-ci, Planck corrige cette omission, ainsi que le nom du trésorier des Rois Catholiques.

C'est le no 4 de ma Bibl. Amer. Vetustiss.

Henry Harrisse

3 juin 1892

les fiches portent pièces 1 à 6.
puis pièces 1 à 30.

P. 1 – – Daté de 1522.
2. – id –
3. circa 1522
4 – –
5 – –
6 Daté de 1522

Ces six premières pièces forment les ffts. 1 à 27 du vol. et sont toutes du XVIe s.

Pièces incunables : n° 1 (6) Daunou 463 – Pellechet 4090
2 (7) – 416 – 3230
3 (8) – omis – omis
(cf. 2 autres ex. D. 480 – 5060 et un 4e ex.
OE XV. 351 p. 12).
4 (9) Daunou 718 – 3862
5 (10) – 465
6 (11) – 675
7 (12) – omis Pellechet omis
(cf. OE XV. 351 p. 27 667 – 1686)
8 (13) Daunou 710
9 (14) – omis – omis
(cf. OE XV. 351 p. 22 671 – 5019)
9* (15) – omis –
(cf. OE XV. 351 p. 23 669
9** (16) – omis
(cf. OE XV. 351 p. 28 673
10 (17) – 653
11 (18) – 665
12-13 (19) – 674 Pellechet 2048
14 (20) – omis
(cf. OE XV. 351 p. 29 712
15 (21) – 461 Pellechet 4816
16 (22) – 588 – 4433
17 (23) – 590 – 2836
18 (24) – omis mais sous le n°
832 Daunou cite l'ex. [351] qui n'existe
pas ds. cet autre recueil : c'est sans doute une erreur
19 (25) – 534
20 (26) – 792
21 (27) – 419 coté à tort [351] ?

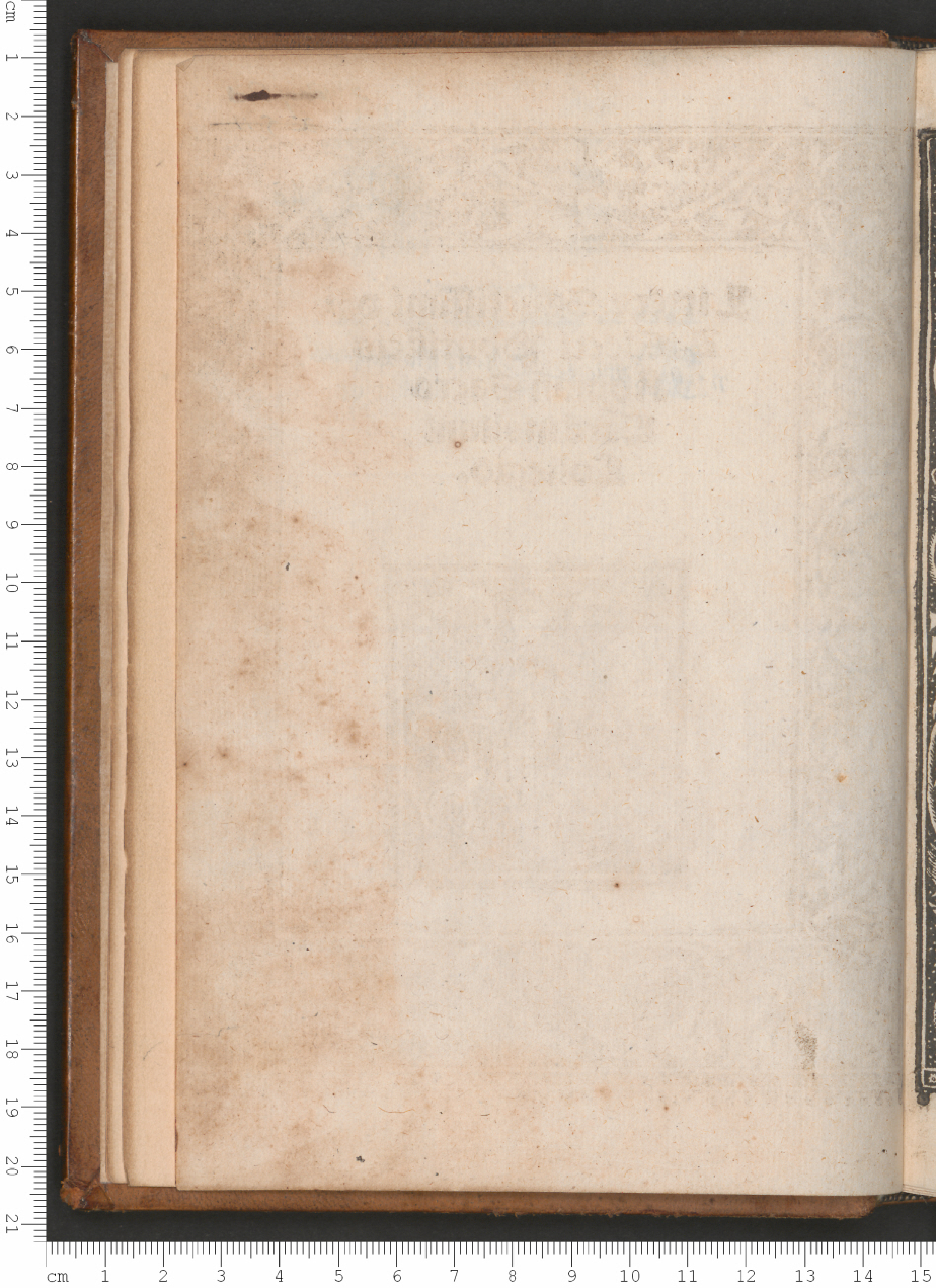
T.S.V.P.

22 (28). Daunou 717.
23 (29) – 287.
24 (30) – 319
25 (31) – 314
26 (32) – 466
27 (33) – 451

---

28 (34) Pièce datée de 1523
29 (35) – 1524
30 (36) – 1521.

n° 4 (9) Lettre de Christophe Colomb

(2)

¶Oratio Thome ex capitaneis de celleonibus ordinis predica-
tor theologie eximij professoris Comēdatarij monasterij beate
Marie de pietate dei ordinis cistercieñ Cenaceñ·dioceſ·oratoris
xpianissimi frācor regis·ad Sixtū·iiij·pon.max·in die oīm san-
ctor hībita in capella sacripalacij āno dñi Mcccclxxxiij·

Merces vr̄a copiosa est in celis·Math·v·c.Difficilimū sp
existimaui·Btissime pater·eū me hoīez exhibere q̄ ⁊ in-
genij vībus ⁊ dicēdi pitia·digne de diuinis quicquā in mediū af
ferre potuissez·Nā hic p̄sertim sacerrim⁹ loc⁹· clarissim⁹ cōuent⁹
⁊ admirāda materie grauitas·lr̄atissimi ni p̄mis viri ⁊ hūanarū
diuinarūq; rer agnitiōe p̄clari·optare vident̄ eloquiū· aīaduer
to si q̄dez pontificiā maiestatē senator orbis excellentissimū splē
dorē.doctissimor insup viror ingenia p̄clara·q̄ suspensis luībus
⁊ erectis auribus aliq̄d voluptatis se arbitrant̄ accepturos·hos ⁊
eñ p̄se ferre videt̄ sanctor oīm immortalis atq; eterna felicitas
de qua mihi nūc habēdus est s̄mo Que cū mecū ip̄e v̄sare aīo de
cidi viribus destitut⁹·⁊ opp̄ssus a gl̄a·Uer vbi aīaduerti inge
nitā ⁊ incredibilē aīi tui mā̄suetudinē clemētissime parēs qua ce
teris facile p̄stas· aīm virib⁹ diffidentē erexi ⁊ ea marie suasione
induct⁹ addicēdū fidutiā accepi· Sz est materia qua grauis ⁊ hu
meris meis plurimū dispernā ea q̄ in terris sunt ⁊ in ꝓspectu dif
ficile inuenim⁹ ⁊ cū labore q̄ aūt in celis sunt q̄s inuestigabit.Sz
⁊ doctor gentiū Paul⁹ ait·Ocul⁹ nō vidit nec auris audiuit ⁊ in
cor hoīs nō ascendit.que p̄parauit de⁹ diligentib⁹ se· Archanas
q̄ppe dei ingenio ac ꝓprijs sensib⁹ ꝯp̄hendi mīme p̄nt Quare su
pne felicitatis noticiā p̄ribus diuīo mūere reuelatā enarrare si vo
luero vt radi⁹ supcelestis v̄itatis ingenia nr̄a plustret orandū est
q̄ ad diuina capescāda nos ꝓmptiores reddat ⁊ ad ꝓseq̄nda for-
tiores·Neq; eñ desiderari q̄d potest si penitus ignoret̄·Illi igit̄
supplicandū existīo q̄ v̄bū dedit euāgelizātib⁹ v̄tute multa ⁊ lin
guas infantiū facit dissertas ⁊ quo sine nullū rite fundat̄ exordiū
cui⁹ maiestatē facili⁹ īclinandā arbitror si tronū maiestatis ei⁹ an

7

gelico venerabimur ore hūili igit̄ ipaz dei genitricē pce flectam⁹ ꝛ tacitis vocib⁹ Gabrielis salutatione pcemur. Aue maria.

¶ Preclarā toto terraꝝ orbe latissimo sanctoꝝ oīm solēnitatē. S. po i. hac mēorabili luce celebrādaz pscoꝝ decreuit ātiqtas ꝛ q̄ꝫ io cūde q̄ꝫ venerabilr quāqꝫ deuotissime recolēda sit dicēdū existiaui Cōsueuere pies singloꝝ sctōꝝ mēoriā letis ꝯplecti viscerib⁹ ipis or bis repatori grās exibētes ob bñficia scti illi⁹ meritis nr̄e hūane ꝯcessa nature. hac ꝟo celeberria die nō mō vni⁹ ſꝫ toti⁹ triūphan tis curie spūuz recēsem⁹ officia nobis adhuc piclitātib⁹ diuia mi seratōe collata q̄ nl̄la spare merita nl̄la petere oīo psūsiſſꝫ. Quāto igit̄ vniuersi ordīs dignitas ꝛ cūctoꝝ pclara facinora ptic̄laris cu iusqꝫ pstant opib⁹ tanto maiori ornatu ardētiori affectu deuotio ri demū leticia ꝯpleti debem⁹ ꝛ nobis gratulātes ꝛ eoꝝ vere ꝛ im mortali gl̄e ꝯgaudere cupiētes. Vere inquā gl̄e quā illi iam possi dēt ꝛ nos deo duce sum⁹ qñqꝫ visuri q̄ illis in spez ꝛ nobis in spe q̄ꝫ maria q̄qꝫ admirabilis sit triplici ex causa aperiendū duxi.

Causa diuine cognitionis cum clara visione.

Causa diuine cōprehensionis cum secura possessione.

Causa diuine fruitionis cum excellenti delectatione.

Diuinā siqdez maiestatē obiectū dicim⁹ act⁹ btīfice ꝯgnitōis ꝯp bēsionis ꝛ fruitōis intellectui corrn̄dens mēorie ꝛ volūtati ꝑ pre mio fidei spei ꝛ caritatis Nā cū potētissimū deū finē esse oīs sub stātie intelligētis ꝛ psecutōez arbitremur ad ipi⁹ ꝯtēplatōez intel ligentiāqꝫ oēz opaz studiūqꝫ oē adhibendū cēseo. Is nāqꝫ nec au rib⁹ ꝑcipit̄. nec cernit̄ oc̄lis. nec ſmone ꝓfert̄. mens eū sola ꝓspi cit intuet̄. sola q̄re mētis obtutus erigere ope pciū existimo. vt ful gidū lumē nullis innixū tenebris effulgeat ꝛ nobis ꝟitatis radi⁹ elucescat. vel naturalis q per rōez vel gracie. q per reuelatōez vel glorie. qui per clarā visionē. Naturali sana intelligētie inheretes deū cognoscim⁹ per singulas mūdi pticulas vbiqꝫ splēdescere sui qꝫ adeo mortalib⁹ noticiā pstare vt nō intelligere mō sed manib⁹ etiā ipsis si dicere phas sit liceat attractare. Naz vndiqꝫ nr̄is ocu lis ei⁹ obuersat̄ seqꝫ incolat ꝛ obicit imago Unde ꝛ vas electiōis

Paul? romanis ait inuisibilia eñi a creatura mũdi p ea que facta
sunt intellecta ꝯspiciunt sempiterna quoqꝫ ei? ꝟtus ꝛ diuitas. In
uisibilia inqt. i. potẽtia. Sapiẽtia. Bonitas. Potẽtia. Certe si reꝝ
magnitudinẽ speculari voluerim? luce clari? intelligẽs id diuinũ
esse posse a quo fluãt vniuersa Unde sapiẽs Uani sunt hoĩes in
qbus nõ subest sciẽtia dei ꝛ de his q̃ vident bona nõ potuerũt in
telligere eũ q̃ est nec opib? attendẽtes agnouerũt qs esset artifex
Sꝫ aut ignẽ aut spm̃ aut citatũ aerẽ. aut girũ stellaꝝ aut nimiam
aquã. aut solẽ. aut lunã rectores orb terraꝝ deos putauerũt. quo
rũ si spẽ delectati deos arbitrati sunt sciãt q̃ꝫtũ dñator eoꝝ specio
sior est Spẽi eñi generator hec oĩa cõstituit aut si virtutẽ ꝛ opa
eoꝝ mirati sunt intelligãt ab his qm̃ q hec cõstituit fortior est il
lis a magnitudĩe eñi spẽi ꝛ creature cognoscibilr poterit hoꝝ crea
tor videri vniuersũ qppe mõm nutu nõ manib? fabricat? est opi
fex q ꝛ si lucẽ habitet inaccessibilẽ homo tñ diuĩ opis inspector et
ipm rebus oĩbus adesse ꝛ vitã ꝛ motũ cunctis cõicare cõspiciet.
Nam ꝛ aiaꝫ corpi pñteꝫ ꝛ ex motu ꝛ vita cognoscim? licꝫ inuisibi
lis sit spũs eñi est Eodẽ ꝛ mõ deũ speculari racio suadet qđ ꝛ Ma
ronis dicta cõfirmãt Principio celũ terrã camposqꝫ liquẽtes lucẽ
tẽqꝫ globum lune titaniaqꝫ astra.
Spirit? intus alit totũqꝫ infusa per artus.
Mens agitat moleꝫ ꝛ magno se corpore miscet.
¶ Dei sapientiã intueri facile poterim?. si solem ipm si lune cur
sum si reliquoꝝ sideꝝ ordinẽ suspeximus. diuersoꝝ nanqꝫ diuersi
sunt motus. Cuncta etenĩ in numero pondere ꝛ mẽsura in mõ spẽ
ꝛ ordine sapiẽtissime collocauit attingẽs a fine vsqꝫ ad finem for
titer ꝛ disponens oĩa suauiter Unde sapientissimus Job Sapi
ens est corde ꝛ fortis robore quis restituit illi ꝛ pacem habuit. qui
transtulit montes ꝛ nescierũt hi quos subuertit in furore suo qui
precepit soli ꝛ non oritur ꝛ stellas claudit quasi sub signaculo qui
extendit celos solus ꝛ graditur super fluctus maris. Qui facit ar
tuꝝ ꝛ oriona ꝛ hyadas ꝛ ĩteriora austri. q facit magna ꝛ ĩcõprehẽ
sibilia ꝛ mirabilia quoꝝ non est numerus. Deus cui? ire resistere

nemo potest· ⁊ sub quo curuant̃ qui portāt orbē qui extēdit aqui/
lonē super vacuū ⁊ appendit terrā super nihili qui ligat aquas in
nubib⁹ suis vt nō erūpant pariter deorsū· qui tenet vultū solij sui
⁊ expandit super illud nebulā suā· Terminū circūdedit aqs vsq3
dū firmant̃ lux ⁊ tenebre Colūne celi cōtremiscūt ⁊ pauēt aduentū
ei⁹ in fortitudine illi⁹ repēte maria cōgregata sunt: ⁊ prudētia illi
us percussit suphū· Spūs ei⁹ ornauit celos ⁊ obstetricāte ei⁹ manu
eductus est coluber tortuosus Utinā nobis facultas daret̃ vt ali
arū āminiculo in sublimē aeris plagā volare possem⁹· Cernerem⁹
siquidē terre soliditatē maris diffusionē fluxū fluminū aeris am
plitudinē ignis actuitatē· astrorū cursus celi rapidā velocitatē· O
iocūdā visionē· o dulce spectaculū· pfecto vno· eodēq3 luminū mo
tu seriē mūdi toti⁹ cōphenderem⁹: ⁊ in sapiētissimi artificis laudē
essent oīm ora laxāda· At si distincte magis prospicere volueris·
Mercuriū trāsmagistū· i· ter maximū aīaduertas· nā phūs maxi
m⁹ maxim⁹ sacerdos: ⁊ rex maxim⁹ extitit· Hic in tāta hoīm vene
ratōe hit⁹ est vt inter deos relat⁹ sit tēpla q3 numi illi⁹ cōstructa
cū plurima hic inter phōs pmus a phisicis ⁊ meth· ad diuinorū cō
tēplatōez se cōtulit· Prim⁹ de maiestate dei demonū ordine· ⁊ aīa
rū mutationib⁹ sapiētissime disputauit· Eum sequut⁹ orphe⁹· or
pheo successit· Aglophem⁹ huic Pitagaras· quē Philola⁹ est secta
tus ⁊ Socrates diui Platōis pceptor nec vt phūs sed veluti pphe
ta loqt̃ canitq3 futura· Nā eū lactanti⁹ inter vates annumerat· ⁊
Augustin⁹ inter Sibillas hic cupiēs mortales in dei cognitōe ma
nuducere ex hoīs artificiosa cōditōe inqt ad Tatiū filiū Age filij
circū spē humani corpis opificiū cuius admonitōe pdisce· qs tam
pulchre imaginis conditor· qs oculorū pictor· qs nares aures q3 torna
uit· qs labia distēdit oris· qs neruos tetēdit atq3 ligauit qs irri/
gauit vēas· qs ossa cōgessit solida· qs carnē pellicula tenui circū
eunte cōterit· qs digitos articulosq3 discreuit· qs fūdamēta pedū
extēdit· qs pforauit poros atq3 meat⁹ aparuit· qs splennē coegit
atq3 cōpssit· qs piramidē impssit cordi figurā· qs iecoris porrexit
fibras qs polmoni sculpsit fistulas qs honorāda corpis mēbra in

ri inquit Job·j.c·Preclaros illos cõsueuim⁹ appellare viros q̄ na
turalis sapiẽtie munere insigniti ceteris facile p̄stant. Uerꝫ excel/
lentiores illos existimauerim q̄ celestia ꝛ diuia pquirẽtes merue/
rũt dei reuelatiõe ad fastigiũ ꝑuehi tearchice veritatis·Sed feli
ces beatissimos arbitror qui iam carnis molle deposita nõ in cre
ature speculo vt p̄mi·nõ in fidei ꝛ scripturaꝝ enigmatibus vt scđi
sed facie ad faciẽ diuinaꝫ lucẽ ac supercelestis essentie claritatẽ vi
dent nõ vespertina nõ matutina sed meridiana intuitiõe speculã
tur qbus merito dicit᷑·merces vr̃a copi.est in celis. Merces inq̃
fidei vr̃e que captiuũ redegistis intellectuꝫ vr̃m in obsequiũ xp̄i
copiosa est in diuini splẽdoris cõtemplatiõe· qñqꝫ vidistis ex par
te per fidẽ·nũc aũt pfecte cognoscitis p spẽꝫ queadmodũ ꝛ cogniti
estis·Eadeꝫ ꝑfecto est spẽs seu forma qua ꝛ deũ cognoscim⁹ ꝛ ab
ip̄o cogniti sum⁹·Nondũ inqt Jo· appuit quid erim⁹ scim⁹ autẽ
qm̄ cũ apparuerit similes ei erim⁹ qm̄ videbimus eũ sicuti est·Et
quõ similes·si̾les inq̃ Nam de⁹ videt ꝛ cognoscit seip̄m sicuti est
Et nos vt aq̄la dicit videbim⁹ eũ sicuti est ergo si̾les erim⁹ Alias
quo pacto beari posset aĩa·in est em̄ hoĩ naturale desideriũ intel
ligẽdi causaꝫ cũ intuet᷑ effectũ Nõ cũ diuina essentia vel de⁹ ip̄e
sit prima oĩm reꝝ cã·si intellectus aĩe rõnalis nunq̃ posset intel
ligẽdo ꝑuenire ad p̄mã reꝝ causaꝫ esset inane nature desideriũ ꝛ
vanũ qđ tñ ip̄i aĩe a cõditore inditũ est qđ ꝛ bonitati ꝛ sapiẽtie re
pugnat altissimi·Nam sapiẽs inquit de⁹ ꝛ natura nihil faciũt fru
stra·Et iteꝝ Cuiusl ibꝫ intellectualis nature beatitudo in pfectis
sime sui optatõe potẽtes cõsistit.Supremũ aũt in ea natura est in
tellect⁹ quare beatitudinẽ in nobilissima intellectus opatiõe ꝯsi
stere necesse est Ex nobilitate aũt rei intellecte nobilitas arguit᷑
intellectiõis teste Arist·x.ethi·pfectissima inqt operatio visus est
visus bñ dispositi ad pulcerrimũ eoꝝ que cadũt sub visu·Dei aũt
essentia oĩm intelligibiliũ excellẽtissima est q̃re in ipsi⁹ cõtempla
tiõe beatitudo cõsistit·Si igit᷑ dixerim⁹ aĩaꝫ in sua perfectissima
cognitiõe nequaqꝫ ꝑuenire posse ad videndũ in mediate diuinã
essentiã de necessitate sequet᷑ in alio q̃ in deo beatitudinẽ nr̃am

fore qđ ꝛ falsuꝫ esse ꝛ impossibile iudicam⁹ eo ꝙ vltima ꝑfectio rei
est qñ attingit ad suũ principiũ ꝛ vltimũ finẽ qđ deũ esse oĩno cõ
spicuũ est Js em̃ ait. Ego sum alpha ꝛ o principiũ ꝛ finis sed xp̃s
Paulo anteq̃ꝫ mortis subiret imperiũ ne discipuli per varios ab-
ducerent̃ errores dicit Pater clarifica filiũ tuũ vt filius t. clarifi
cet te sicut dedisti ei potestatẽ om̃is caro. vt om̃e qđ dedisti ei det
eis vitam eternã hec est autẽ vita eterna vt cognoscãt te solũ deũ
verum ꝛ quẽ misisti Jesum xp̃m. ꝛ Job. videbũt faciem eius in iu
bilo. Tũc super om̃ipotentẽ delitijs affluens ꝛ leuabis ad deũ fa
ciẽ tuã. ꝛ ys. tũc. videb ꝛ habũdab gaudijs sẽpit nis ꝛ mirabilit ꝛ
dilatabiliter cor tuũ. Tũc diuine essentie claritatẽ ꝛ btĩficũ vide-
bimus lumen. videbim⁹ inq̃ꝫ p̃rem ꝛ filiũ ꝛ. s. s. Et quo naꝫ modo
pater ab eterno intelligẽdo seip̃m ꝓduxit verbũ verã sui imaginẽ
patris substantiã atqꝫ splendorẽ ip̃m dico verbũ dei virtutẽ ꝛ dei
sapiaꝫ in quo sunt om̃is thesauri sapiẽtie ꝛ scie dei absconditi Ui
debim⁹ ꝛ sp̃m s. p modũ volũtatis nõ nature sed amoris ab vtro-
qꝫ ꝓcedentẽ tria qdeꝫ supposita. tres ipostases. tres ꝑsonas. ꝛ quõ
hec tria vnũ sunt. vna substãtia. vna essentia. vna natura. Intel-
ligem⁹ p̃ris potentiã. filij sapientiã. ꝛ sp̃us san. clemẽtiaꝫ. Tũc in
tuebimur quid sint ꝓprietates quid relatões qd origines qd no
titões. qd attributa qd a ꝓpriata qd ꝓp̃a p qd differãt quõ ꝯsti
tuãt ꝛ q̃liter distinguãt Cernẽus q̃ sit ratio creatõis dispositio re
demptiois affectio glorificatiõis nihil abditũ absconditũ nihil.
nihil incognitũ patent secreta misteria clarescũt in luce cũcta vi-
nent̃. o beata visio. o felix ꝯtẽplatio. o beatificũ spectaculũ in quo
nedũ quidẽ diuina vt dixi Sed ꝛ naturalia om̃ia infantis nupri
me baptizati aĩa cognoscet ꝛ intelliget de celestib⁹ plusq̃ꝫ hermes
albumasar vel ptolome⁹ de naturalib⁹ plus q̃ꝫ pictagoras zeno vl
plini⁹ De moralib⁹ plus q̃ꝫ stoici academie rultores vel peripate-
tici ꝛ vt breui sermone cõcludaꝫ oĩa que ad eoꝝ facient. btĩtudinẽ
clarissime videbunt qđ diuini⁹ arriopagita altissimo sermone de
promsit Non em̃ ĩquit in cõmunicale est vl'e bonũ nulli existẽtiũ
sed in seip̃o sups bãlem collocans radiũ vniuscuiusqꝫ ꝓportiona-

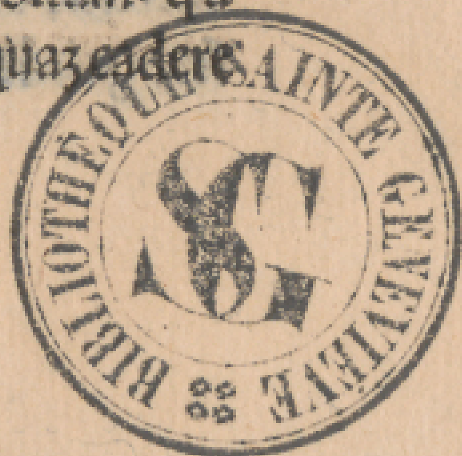
ppatulo figurauit. qs obscena in obscuro prius abdidit eaqz ab aspectu cernentiū voluit secreta iacere. Uidete sūme dei sacerdos 7 āplissimi dn̄i quot diuie artis opa in vna eadēqz materia dmō strāt. singlaqz pulchra recteqz dimēsa necnō in ppis officijs dra qs Nā singla finxit. qlis mr qlis pr. Nōne sol? ipe inuisibilis de us cūcta ppria volūtate mollit? est. Et eni cū statuā aut imaginē absqz fabro vl pictore fieri nll? asserere audeat mirā mūdi hui? cō structōez absqz pditore cōstituisse putabim?: Ecce clara rōne de/ durim? qz sapiētissime sit oipotens cuncta metitus.

Bonitas insup dei affati cognoscit a creatura mūdi. l. ab hoie cui datū est oi cōicare nature Queadmodū eni res pducunt in esse p potentiā. p sapiaz gubernant 7 disponūt ita diuia bonita/ te pseruant 7 pficiunt cui vitati theologoꝝ vtex dionisi? alludit pmo de. di. no. Deus oim est cā 7 pricipiū. 7 substātia 7vita 7 deci dentiū ab ipa est reuocatio 7 resurrectio Eoꝝ aūt q ad deiformis corruptiuū prolapsa sunt reuocatio. 7 reformatio. Eoꝝ aūt q scdm qndā cōmotōez in mūdaz mouent collocatio sancta Et stātiū fir matio 7 ad ipm sursuz actoꝝ suscitatia māuductio. Et eoꝝ que il lūinant illumiatio Et eoꝝ q pficiūt pfectōis pncipat? 7 eoꝝ que deificant thearchia hactenus de dei naturali cognitiōe.

Ueꝝ si diuie reuelatōis radiū aiaduerterim?. ouiū xpi zelātissi me pastor. Ea q de deo naturalis lumis fulgore noscūt. Et si apō phōs maria sint ppe nulla videbūt 7 vana 7 cū plurib? errorib? referta Anaragoras etiā 7 Empedocles Plato 7 Epicur? Demo crit? 7 mellisus Uarro Achademic? Stoic? zenō vl crispus Arist. periapatetic? 7 Alexā. Possidoni? mathēa. 7 Euclides 9rijs 7 op/ positis dissensere sniis. quoꝝ nūc errores vl referre vl refellere nul li? opepreciū arbitror Naz fide 7 certiores reddimur de diuinis 7 longe maiori reꝝ noticia pstam?. Ea qppe q humana rōe inuesti gari pnt falsitati subici sepe nūero videm? q eruditissimoꝝ viro/ rū 9ria incōplurimis testat opinio. fidei vo splēdore illa cogno/ scim? que pria. 7 ineffabilis vitas supra humanā rōez nobis reue lare dignat. Cuiqdēpme 7 iēffabili 7 ifallibli vitati q de? est error

subesse minime pōt Eaz obrē Paul⁹ vas electōis ephesinā ortabat̄ eccl'az·d· Non āplius ābuletis sicut gētes ambulāt in vāitate sensus sui tenebris obscuratū habētes intellectū alienati a scia dei: ꝛ corinthijs ait· Loqmur dei sapiaz inter pfectos in ministerio quā nemo principū hui⁹ mūdi cognouit·i·phōꝝ·Plura qppe de diuinis femella fidelis intelligit ꝙ̄ mūdi sapiētes q cū deū cognouissent·nō sicut deū glorificauerūt aut gr̄as egerūt sed euanuerūt in cogitatiōibus suis ꝛ obscuratū est insipiens cor eoꝝ dicētes em̄ se esse sapiētes stulti facti sunt ꝛ mutauerūt gl'az incorruptibilis dei in silitudinē imaginis corruptibilis hoīs et volucꝝ ꝛ q̄drupedū ꝛ serpentū ꝛ ꝯmutauerūt ꝟitatē dei in mendaciū ꝛ colluerūt ꝛ seruierūt creature poti⁹ ꝙ̄ creatori q est bn̄dictus in secl'a Amē·
Et qꝛ nō ꝓbanerūt deū hr̄e in noticiā tradidit illos in reꝓbū sensuz vt faciāt ea que nō ꝯueniūt repletos oī iniqtate malicia·fornicatōe auaricia neqtia plenos inuidia hōicidijs ꝯtentōe dolo malignitate·Susurrones· detractores deo odibiles cōtumeliosos superbos ellatos inuētores maloꝝ parētib⁹ nō obediētes insipiētes incōpositos sine affectōe absq̄ federe sine misericordia·q cū iusticiā dei cognouissent nō intellexerūt qm̄ q talia agūt digni sunt morte ꝛ non solū qui ea faciūt sed cōsentiūt faciētib⁹·non ad hec impia ꝓpbana ꝛ turpia fidei nr̄e lumē inducit· Sed piā docet atq̄ inocentē ducere vitā sancte religionis fundamēta iacit diuina cōplecti suadet· Cohibet·vicia vere sapiētie ꝛ oīm ꝟtutū ornamēta largit̄ qđ diuīs arriopata elegāti ꝯmone cōclusit ad Thi· in pri· de di·no·d· Nūc aūt o beate post theologicas ypotiposes in diuiorū noīm reseratōez transeam⁹·Esto aūt nūc ꝛ a nobis eloqoꝝ prediffinita lex ꝟitatē de deo dictoꝝ nos asseuerare nō in persuasibilib⁹ humāe sophie ꝟbis ſ; in demōstratōe a spiritu motu theologoꝝ ꝟtutis scđm quā ineffabilib⁹ ꝛ ignotis ineffabiliter ꝛ ignote coniūgimur·scđm meliorē nostre rōnalis ꝛ intellectualis virtutis ꝛ operatiōis vnitionē hic de fide·
¶ Ecce hec ex pte dicta sunt viaꝝ ei⁹ ꝛ cū vix paruā sintillā ꝯmonis eius audierim⁹ qs potuerit tonitruū magnitudīs illi⁹ intue

bilibus illūinatōib⁊ benigne supapparet ⁊ ad possibilē ipi⁊ ꝯtem
platiōez ⁊ cōionē ⁊ assimulatiōez extendit sctās mētes q̄ ipi sicut
est phas ⁊ vt decet sanctos se immittūt ⁊ neqꝫ ad supi⁊ q̄ꝫ cōueni
ens est data dei apitōe supbe p̄summūt neqꝫ ad inferi⁊ ex subie-
ctiōe ac pei⁊ ꝓlabunt̄. Sed firme ⁊ indeclinabiliter ad radiū ipis
supsplendentē extendunt̄ ꝯmensurato amore cōuenientiū illumi
nationū cū reuerentia sancta ⁊ caste ⁊ sancte alis eleuant̄.
Diuinā ꝯp̄hensionē assignam⁊ cū secura posessione mēorie corr̄n
dentē p spei recōgnitōe. Paul⁊ sic currite vt ꝯp̄hendatis Splen-
dor qppe diuie claritatis cū p silitudinē nō videat̄ sed p essentiā
efficit̄ quodāmō in ipo intelligēte ex intellectu aūt ⁊ re intellecta
fit vnū Unde ⁊ saluator ait ego claritatē quā dedisti in dedi eis
in spe vꝫ vt oēs vnū sint sicut tu pater in me ⁊ ego in te ⁊ ipi in
nobis vnū sint sicut ⁊ nos vnū sum⁊. Ex eo aūt ꝙ ipm cognitū cō
p̄hendit̄ in cognoscēte cōprehensionē dicim⁊ spei corr̄ndentē que
iā in re possidet qōdiu expectauit Expectās inqt expectaui dn̄m
⁊ intēdit mihi. ⁊ in cāticis dicit̄ Quesiui quē diligit aīaꝫ. q̄siui eū
⁊ inueni nec dimittā qꝛ secure possideo ⁊ eo sūmo bono p̄uari mi
nime possuꝫ Nā cū beatitudo sit stat⁊ oīm bonoꝝ agregatiōe pfe
ctus a felice oē malū excludere debet. timor aūt amittēdi felici-
tatē cū aīaꝫ dolore afficiat vel tristicia malū est ⁊ a statu xo felici
tatis alienū q̄re ad verā btītudinē ncc̄e est hoīeꝫ certā opinionē
hr̄e se nunq̄ꝫ amisuꝝ bonū qδ hꝫ. hāc aūt opinionē verā vl̄ f̄laꝫ ne
cesse est. Si xa ergo xm est ꝙ nunq̄ꝫ felicitate illa p̄uant̄. Sin āt
f̄la sit hº ipm malū eē δclarat Arist. vj. ethi. nā queādmoδ veꝝ ē
bonū intellect⁊ ita ⁊ falsū malū ipi⁊ est nō igit̄ ille felix q f̄le aliq̄
de re opinat̄ Preterea īpossibile esse deducit̄ aliquē diuinā essen
tiā videntē velle eā non videre cū sit sufficiētissimū bonū īmo oē
bonū nll̄m hn̄s incomodū ⁊ cūctis desiderabilib⁊ replēs aīaꝫ satia
bor inqt dauid cū appuerit gl̄a tua nō ergo illā ꝓpria volūtate di
mittet. Sꝫ nec deo volēte pn̄t p̄uari felicitate felices. Subtractōeꝫ
q deꝫ celestis btītudinis maximā esse penaꝝ haud dubitam⁊ q̄ a
usto iudice deo infligi nō pōt nisi p maxia culpa in quaꝫ cadere

impossibile est qui essentiã dei vident· Ad hãc quippe visionẽ de
necessitate sequit̃ rectitudo volũtatis qua stãte peccatũ esse non
potest· Certiores igit̃ effecti sunt q2 deo opante felicitatẽ perdere
non pñt· q̃re securi de possessione supne felicitatis existũt· Unde
Math· xxv· ibũt hij in suppliciũ eternũ iusti ãt in vitã eternã· Et
quidã ex pribus in celestib⁹ regnis par ꝛ ati s hñt flores suos q
bus milites xpi coronant̃· Dei em̃ in ineffabilis ꝛ in mẽsa bõitas
etiã hoc ꝑuidit vt laboꝝ quidẽ tp̃s ꝛ agonis nõ extẽderet aut lõ/
gũ faceret aut etñ nũ sꝫ breue ꝛ vt ita dicã momẽtaneũ. vt ĩ hac bre
ui ꝛ exigua vita agões essent ꝛ labores in illa ꝟo celesti eterna es/
set corona: ꝛ p̃mia meritoꝝ ꝓuidit qdem vt labores cito finirent̃
meritoꝝ ꝟo p̃mia sine fine durarẽt ꝛ post hui⁹ mũdi tenebras vi
suri essent cãdidissimã lucẽ ꝛ accepturi maiorẽ cunctaꝝ passionũ
acerbitatib⁹ beatitudinẽ· Testãte hec Apos. Nõ sunt cõdigne pas
siones hui⁹ tpis ad· f·g· q̃re in·n· Nõ igit̃ nos tedeat laboris cui
tãta succedit qes nõ pigeat viriliter pugnare qbus eterna corõa
debet̃ Tota animi ꝟtute certem⁹ vt victorie palmã reportãtes ꝑ
henni triũpho gaudeam⁹· qui autẽ carnis illecebris emolliti vir
tutũ exercitia neglexerint aut insatiabilis cupiditatis cõpedibus
iligati celestia despiciũt aut si ambitiõib⁹ inflati diuina poster/
gãt cũ eoꝝ finis aduenerit vite arbitror dicturos heu ꝓpter tpa/
lẽ nephandãqꝫ leticiã· heu ꝓpter modicã ꝛ labilẽ glaꝫ de vera glo
ria cecidim⁹ ꝓpter modicũ tp̃s ꝑpetuo igne cõsumimur ꝓ modi
ca esca padisi dapib⁹ ꝑuati sum⁹ ꝓpter diuitias parituras diui/
tias celestes amisim⁹ in seculo oĩa possedim⁹ ꝛ letati sum⁹ nũc p̃/
ter penas nihil habem⁹ ꝛ mẽte celũ felicesqꝫ vidẽtes dicẽt· Illi aũt
qui tũc nõ possiderũt nũc exaltant̃ ꝛ q ieiunauerũt nũc saturant̃
q caste degerũt nũc in celesti thalão letãt̃ .q semĩauerũt in lachry
mis in gaudio metũt q ꝯtẽpserũt terrena ꝑcipiũt celestia. felices
illi etñaliter eternaliter nos infelices· bti illi ꝑpetuo ꝑpetuo nos
miseri· illi immortali gl'a letant̃ · nos sempiterni ignis flãma torq̃
bit· Alio certe me traxit q̃ꝫ instituissẽ orõ· decreuerã beatoꝝ recẽ
sere gaudia nõ damnãdoꝝ lugere aut deplorare miserias· sed cũ

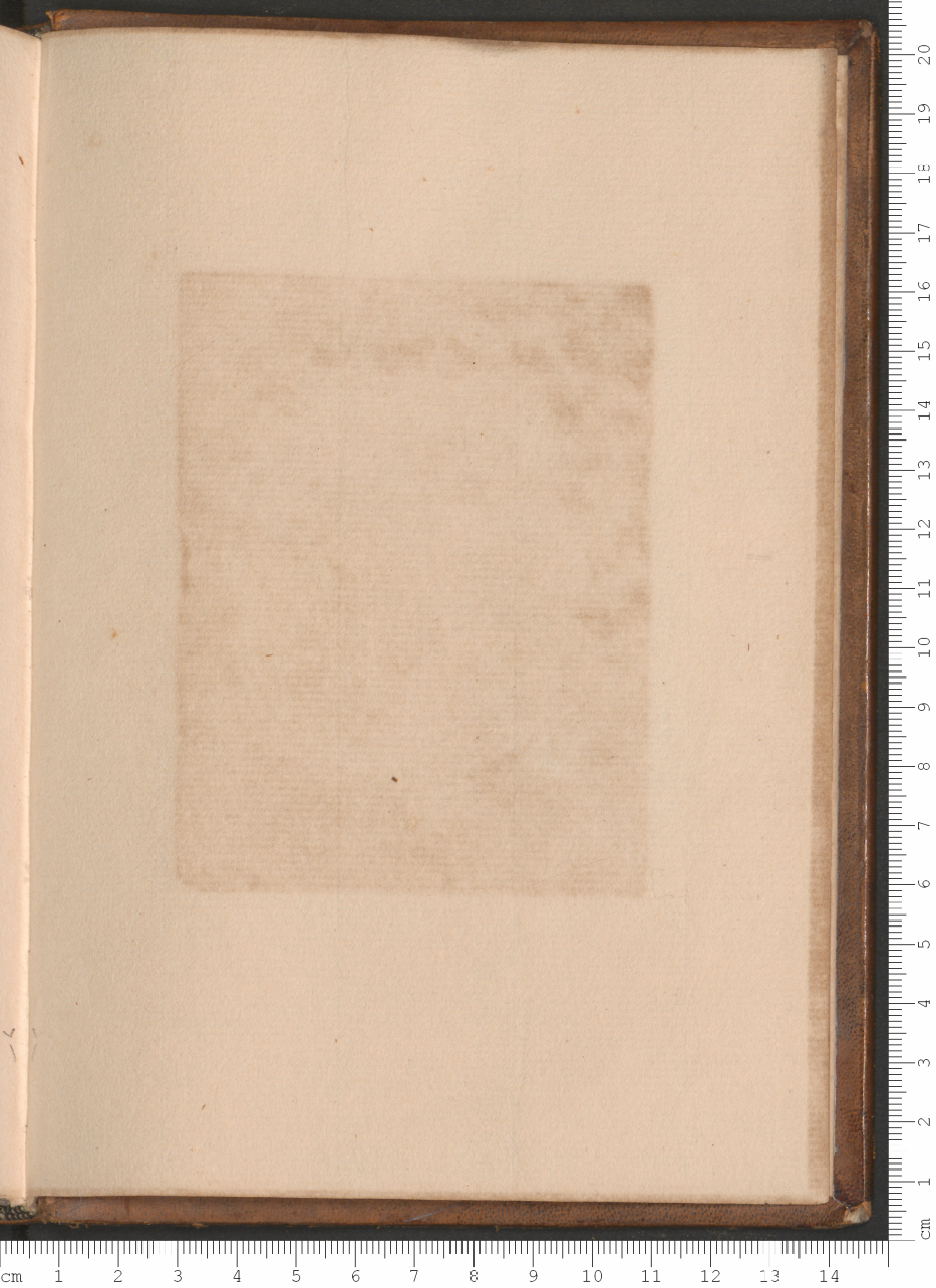

securos probaueris de sua gloria felices oppositū adduxi vt veritas mentibus fortius illaberetur.

¶ Postremo diuā fruitionē dicendū assumpserā cum excellenti delectatiōe voluntati correspōdentē pro caritatis retributiōe. Maximā siquidē delectationē in potētia cōsequi necesse est cū ei presentatur et cōiungitur maximū delectabile mō dicimus ipam sup substātialez deitatē intra intellectū esse intelligentis et volūtati presentatā sub ratiōe summi boni eandēqz voluntatē in ipaz diuine et infinite bonitatis abyssum adeo in mersam vt fiat quedā mutua penetratio per amorē ad quā sequitur fruitio que nihil aliud est quam summo bono clara visione perfecto amore inherere propter seipm. Naz ex perfecta dei cognitiōe et ardentissima dilectiōe causari dicimus in voluntate beatorū summā et inuenerabilē voluptatē que omnem eorū superat iocunditatē. Nam torrente voluptatis sue reficit illos deus vt diuinorum interpres arriopagita testatur primo de. di. no. tunc autē quādo incorruptibiles et immortales erimus et christi formē et beatissimū consequimur finē semper cum dño scdm eloquiuz erimus visibili ipius dei aperitiōe manifestissimis splēdoribus circa nos splēdoribus refulgēte sicut circa discipulos in illa diuissima trāsformatiōe. Intelligibili autē luminis datione ipius impassibili et in materiali mente participes. et super mentē vnitōe ignotis et beatis immissionibus super clarorum radiorum in diuiniore imitatione super celestiū mentium nam equales angelis erimus vt veritas dicit eloquiorū id est filij dei resurrectionis existentes. Uacabunt spiritus illi felices iugiter dei laudibus qui erit omnia in omnibus et in optimi conditoris laudem et in enarrabilis pulchrytudinis delectatione succensi ineffabili voluptate letabimtur Uidebunt angelicos spiritus triplici sancto principatu tris ter distinctos in ordines hi sunt angeli. archāgeli. principatus virtutes. potestates. et dominatiōes. troni. cherubin et seraphin. hij omnes et singuli nomie sunt specie et natura distincti. Cuilibet enim āgelorum proprium nomē est qui nūerat multitudinē stellarum. i. angelorum et oībus eis noīa vocat. Nam oīm erūt nobis nomia clara. Singulis singula

sunt officia diuina bonitate distributa Quid erit orbis imperatricem·celi reginã dominã angelorũ·patris sponsam filij matrẽ sancti scilicet diuinũ habitaculũ intueri·Super hec patriarchis prophetis apostolis ipis ac martiribus cõsociari ineffabile est oĩes videre omniũ habere noticiã diligere oĩes diligũt siquidem deum plus q̃ʒ septios: ⁊ inuicem tanq̃ʒ seipsos: et deus illos diligit plus q̃ʒ illi seipsos· O beatam·o felicem·o diuinam pertuãq̃ʒ vitã Ecce Sixte beatissime pontifex·maxime·ecclesiarum christi excellentissime·princeps totius orbis moderator optime ⁊ pacis emulator Ecce inq̃ʒ qualis pro laboribus merces·quale procertamine premium qualis prouiciorum victoria triumphus·Heu viri mortales toto nimirum lacrimarum fonte lugendi: qui neglecta tanta felicitate q̃ʒ precipites in mortem penasq̃ʒ querunt quibus exclamans dico·O miseri filij superba Adam stirpe progeniti·ceno libidinum pestilenter infecti animaduertite ne vos calligo cecitatis inuoluat· Expergiscimini cum vobis haud q̃uaq̃ʒ desit immortalitatis consequende facultas· Ascisscite eternitatẽ corruptionem fugite ⁊ brauium superne felicitatis complecti cum sanctis tota virtute cõtendite·Det ille graciã qui velle dedit.Sit illi claritas ⁊ imperium celo terraq̃ʒ ponto ⁊ inferis qui inaudita clemẽtia tot tãtisq̃ʒ munerivus nr̃aʒ voluit glorificare naturã·

Finis·

cm 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14

cm 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20

